всіх розділів, а також заставками, кінцівками і багатьма (1339) дереворитними ініціалами і виливними, суто декоративними прикрасами (листочками, зірочками, хрестиками, маскаронами тощо). В орнаментиці Острозької "Біблії" простежуються мотиви українського народного орнаменту. Окрім біблійних текстів, видання містить два 60-рядкові вірші, дві прозаїчні передмови (автор всього цього - *Г.Смотрицький*) і два варіанти післямови *Івана Федорова*. Перший вірш - на герб *В.-К.К. кн. Острозького* - вміщено на звороті титульного аркуша у вигляді художньо-літературної композиції, що має конфігурацію подвійного хреста. Далі передмова від імені *В.-К.К. кн. Острозького* та передмова до православних читачів, після якої вміщено другий вірш. Автором усіх цих творів, що мають полемічний характер і політичну спрямованість проти католицької експансії, вважається *Герасим Смотрицький*. Збереглося близько 300 примірників Острозької "Біблії", що свідчить про досить великий на той час тираж видання. Книга швидко розійшлася по всьому слов'янському світові і скрізь мала заслужену популярність і цінувалася, як перша слов'янська повна друкована "Біблія", що допомагала боротьбі слов'ян за збереження і розвиток національних культур, а також сприяла підвищенню самосвідомості східнослов'янських народів. Разом з тим у літературі (*І. Франко, І.Огієнко* та ін.) була висловлена думка про недоліки тексту острозької Біблії та їх причини. "Біблія", що була надрукована *Іваном Федоровим* 1581 в Острозі, є у багатьох б-ках України, Росії, Білорусі, Литви, інших країн. Це видання - вінець всієї культурної праці на Волині за XVI ст., видавничий подвиг *І.Федорова* і діячів ОА.

Місця зберігання: Багаточисленні. Україна - Київ: ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України; Києво-Печерський іст.-культ. заповідник; Львів: НМЛ, ЛІМ, ЛНБ ім. В.Стефаника НАН України, Наук. б-ка Львів. держ. ун-ту; Дніпропетровськ: ДІМ; Харків: ХНБ, Наук. б-ка Харк. держ. ун-ту; Одеса: Наук. б-ка Одеськ. держ. ун-ту; Острог: ОДІКЗ; Росія - Москва: ДБР, ДІМ, Наук. б-ка Моск. держ ун-ту; Санкт-Петербург: БАНР, РНБ, Б-ка СПб. держ. ун-ту; Казань: Зональна б-ка Казанськ. держ ун-ту; Саратов: Б-ка Саратов. держ. ун-ту; Новосибірськ: Держ. публ. наук.-тех. б-ка Сибір. відділу РАН. Примірники книги є в Англії, Білорусі, Болгарії, Греції, Італії, Литві, Польщі, Румунії, Сербії, США, Фінляндії, Франції, Хорватії, Швеції та ін.

Каталоги стародруків: Быкова.- № 4.- С. 16-24; Запаско, Ісаєвич.- І.- № 13.- С. 27; Каменева, Гусева.- № 3.- С. 12; Каратаев І.- № 101, 102.- С. 215-216; Каратаев ІІ.- № 81, 82.- С. 15; Максименко.- № 184.- С. 35; Петров, Бирюк, Золотарь.- № 24.- С. 23; Родосский.- № 19, 20.- С. 34, 35; Сзенцицкий.- № 2(82).- С. 1-2; Строев І.- № 22.- С. 50-60; Строев ІІ.- № 24.- С. 21; Ундольский.- № 88.- С. 15; Ундольский - Кастерин.- № 30.- С. 99.

Літ.: Зернова А.С. Начало книгопечатания в Москве и на Украине.- М., 1947.- С. 56-65, 92-96; Ісаєвич. Літературна спадщина.- С. 128-141, 159-172; Ісаєвич Я.Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні.- Львів, 1983.- С. 92-106; Мицько.- С. 34; Ковальський М.П. Джерела про початковий етап друкарства на Україні (Діяльність першодрукаря Івана Федорова в 70-х - на поч. 80-х рр. XVI ст.).- Дніпропетровськ, 1972.- С. 31-35; Немировский Е.Л. Иван Федоров. Около 1510-1583.- М., 1985.- С. 185-189; Немировский Е.Л. Начало книгопечатания на Украине. Иван Федоров.- М., 1976.- С. 137-150; Огієнко І. Історія українського друкарства.- К., 1994.- С. 78-81, 88-104, 188-198; Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу.- К., С. 24.; Огієнко І. Острозька Біблія 1581 року // Українська церква. Нариси з історії української православної церкви: у двох томах.- К., 1993.- С. 136-146; Полєк.- С. 69-70; Рижский М.И. История переводов Библии в Росии.- Новосибирск, 1978.- С. 85-99; Франко І. Причинок до студій над Острозькою Біблією // Зібр. творів: У 50-х томах.- Т. 37.- С. 388-404.

Блудова Антоніна
(Стокгольм, 1812 - Москва 7.04.1891)

видатна громадська, філантропічна й освітня діячка в українських землях, засновниця православного церковного Кирило- Мефодіївського братства (1865), вищого жіночого училища ім. графа Д.М.Блудова (1866), братської б-ки (1865), Братської церкви в ім'я святих Кирила й Мефодія (Методія), першої у слов'янському світі (1867), і благодійних установ у місті Острозі: лікарні із безкоштовним обслуговуванням (1867), "странноприимного дома" (1868), Олександро-Маріїнського притулку ("приюта") (1878). Дочка голови Державної ради Російської імперії, визначного державного і культурного діяча Росії першої половини XIX ст. графа Дмитра Миколайовича Блудова (1785-1864), одного із засновників літературного гуртка "Арзамас", численні збори членів якого відбувалися на його квартирі у Петербурзі. Серед них - письменники і поети В.Жуковський, О.Пушкін, К.Батюшков, Д.Дашков, кн. П.В'яземський, граф Н.Орлов та ін. Б.А. виросла і отримала прекрасне виховання у середовищі письменників "Карамзінського періоду".

Названі вище письменники були не лише літературними приятелями, але й особистими друзями графа Блудова. У зрілі роки життя графині А.Хомяков, Ф.Тютчев, М.Погодин, С.Аксаков були її співбесідниками та друзями. Б.А. була знайома і дружила з багатьма письменниками, діячами науки й мистецтва, користувалась великою пошаною серед кращих представників російської думки др. пол. XIX ст., усією душею стояла за звільнення від кріпацтва селян із землею. Самовіддано допомагала батькові у його турботах та справах. У 1866 за заповітом батька заснувала в м.Острозі закрите 4-класне жіноче училище з особливим при ньому підготовчим класом, присвоївши йому ім'я графа Д.М.Блудова. При ньому вона організувала лікарню, а також особливу аптеку. Отже, з самого початку філантропічної та освітньої діяльності Б.А. було здійснене поєднання праці - духовної та інтелектуальної - із заходами та турботами про здоров'я усіх тих, яким конче потрібна була медична допомога. Перші кроки в діяльності графині Б.А. на Волині були пов'язані із різними труднощами як матеріального, так і морального характеру. Братству вдалося придбати руїни *Капуцинського монастиря* із чудовим, прекрасно розташованим садком, який в Острозі довгі десятиріччя вже після того, як жіночої гімназії там не стало, мав назву "Братський сад". Величезні пожертви на реставрацію і будівництво нових приміщень поступили від царя, цариці, членів царської родини, представників старовинних дворянських родів. На іменини графа Д.М.Блудова Б.А. передала братським установам все своє майно, не зупинившись навіть перед продажем своїх діамантів. Особистий її приклад та енергія залучали до цієї шляхетної справи і людей, і засоби, і кошти. У своєму останньому зверненні до вихованців Острозького братства графиня писала: "... Любите друг друга... Будьте чисты сердцем, честны, трудолюбивы... Возьмите крест свой, т. е. все большие и маленькие затруднения, огорчения или страдания, которые встретятся Вам, и несите их без ропота, с надеждой и молитвой о помощи Божей... живите по заповеди Исуса Христа..." До останніх своїх днів графиня не припиняла турбуватися про братство та його установи, тобто про жіноче училище (гімназію), в якому тепер розміщений вищий навчальний заклад - ОА. 7 квіт. 1891 графиня Б.А. померла, встигнувши за свого життя переконатися у життєвості заснованих нею установ, що відіграли величезну роль у розвитку культури і освіти у Волинському краї. Незважаючи на те, що діяльність Б.А. відбувалась в умовах царської Росії, реалізації ідей офіційної народності, відомої тріади "самодержавие, православие и народность", об'єктивно вона сприяла поширенню і демократизації жіночої середньої освіти в нашому краї. Серед випускниць блудівського училища було чимало педагогів, що виділялись високим професіоналізмом і душевною чистотою.

Дж.: РДАДА (Москва).- Ф. 1274. Панины - Блудовы; ОДІ-К3. Відділ фондів. Документи А.Д.Блудової, епістолярії.

Літ.: Батюшков П. Исторические судьбы Юго-Западного края.- СПб., 1888.- С. 277-284; Быков Н. 50-летие Острожского православного Свято- Кирилло-Мефодиевского Братства.- СПб., 1915; Бобровницька Т. Розповідають пожовклі сторінки // ЖіС.- 1991.- 19 верес.; Графиня Антонина Дмитриевна Блудова и Кирило-Мефодиевское Острожское Братство / Под. ред. И.П.Хрущова.- СПб., 1903; Известие об Свято-Кирилло-Мефодиевском Братстве.- СПб. 1885; Позіховська С. В. Листи В. Жуковського і В. Ганки графу Д. М. Блудову в колекції Державного культурно-краєзнавчого заповідника м. Острога // Матеріали VI наук.- краєз. конф. "Острог на порозі 900-річчя".- Острог, (1996).- С. 167-170; Платонова Н. Н.Кохановская (Н.С.Соханская) 1823-1884. Биографический очерк.- СПб., 1902; Родевич М. Женское графа Блудова училище.- СПб., 1887; Трипольський Н. Исторические исследования о городах, местечках и селах Волынской губернии. Острожский уезд.- Житомир, 1879.- С. 141-176.

Борецький Іов (Іван)
(р. народ. невід.-12.03.1631)

церковний, освітній, політичний діяч. Народ. в с. Бірче в Галичині (тепер Городоцький р-н Львів. обл.). Походив з родини дрібного шляхтича. Спочатку навчався, можливо, у Львівській братській школі, а далі, як гадають, освіту здобув за кордоном. Існує точка зору, що міг навчатися і в Острозькій Академії. На поч. XVII ст. викладав у Львівській братській школі, у 1604-1605 був її ректором (у 1604), а 2.06.1605 демонстративно вписуючись до віленського братства, не назвав себе ректором чи викладачем. У 1605 перебував у Дермані, де співпрацював з *І.Борисковичем, Д.Наливайком*, Кипріяном. У 1611 згадується як